

Мр Озренка Бјелобрк Бабић³⁹
Филозофски факултет Бања Лука

МОДЕЛ ИНОВАТИВНЕ ВЈЕЖБЕ – ПРИМЈЕР ОБРАДЕ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ ИЗ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИКА

Апстракт: Ауторка у овом раду указује на потребу и предности примјене иновативних модела вјежби у универзитетској настави. Даје примјер једне такве пројекције, тј. планирања и припремања наставе у обрнутом дизајну из наставног предмета Вокално-инструментална музика (Учитељски студиј) с циљем да се унаприједи рад водитеља вјежби, као и да студенти, на занимљив начин, и са разумијевањем усвајају градиво, континуирано се интересујући за стицање нових знања која ће примјењивати у животу, тј. у пракси. У конструисању пројекције испоштоване су етапе наставе у обрнутом дизајну и комбиноване су иновативне вјежбе (егземпларна и стваралачка вјежба) пригодне за обраду садржаја наставне јединице Вокално-инструментална обрада и компоновање дјечије пјесме.

Кључне ријечи: модел иновативне вјежбе, настава у обрнутом дизајну, Вокално-инструментална музика.

Увод

Одржати квалитетан, ефикасан и занимљив час на којем ће студенти с лакоћом усвајати градиво, заинтересовати се за самостално изучавање садржаја одређеног наставног предмета и примјењивати научено у пракси требало би да буде циљ и обавеза сваког водитеља вјежби – асистента, демонстратора. Како пракса показује, водитељи вјежби веома различито реализују исте наставне садржаје, као и цјелокупан наставни план и програм једног предмета. Темелј тих разлика свакако је у нивоу оспособљености асистента (демонстратора), тј. нивоу његовог знања, стручности, вољи за радом и усавршавањем, а зависи и од карактерних особина те личности и склоности ка педагошком раду. За квалитет вјежби (учења и поучавања),

³⁹ ozrenkabb@hotmail.com

како асистентима и демонстраторима, тако и студентима, неопходна је спремност и отвореност ка примјени различитих метода и облика рада и ка иновирању наставе. Једна од иновација је планирање наставе у обрнутом дизајну, што значи да се креће обрнуто од уобичајеног (традиционалног) хронолошког редослиједа, тј. креће се од завршетка наставног процеса (од исхода учења) ка извођењу наставе, а затим ка планирању, припремању и материјално-техничком обезбјеђивању такве наставе. Настава у обрнутом дизајну темељи се на четири етапе: 1) идентификација жељених резултата; 2) одређивање прихватљивих доказа да су резултати постигнути; 3) планирање искустава учења и поучавања и 4) обезбјеђивање материјално-техничке основе наставног рада (Бранковић, et al: 2005). Не занемарујући ранији начин рада, предност иновативних модела вјежби у универзитетској настави у односу на традиционалне јесте у томе што студентима пружају већу могућност за активно учење у наставном процесу. „Позитивне утицаје на опште образовање и стручно-професионални развој студената имају иновативни и нови модели вјежби у универзитетској настави“ (ibidem: 62). Као примјер наводимо неке од иновативних модела вјежби: експлоративно-откривалачка вјежба, егземпларна, проблемска, стваралачка вјежба, дебата, слагалица, вртешка, игра улога и друге. Одговарајуће комбиновање ових модела вјежби, ако се правилно реализује је веома ефикасно. Поред тога што доприноси побољшању успјеха у учењу и комуникацији, подстиче активност и отвореност, а развија и способност за тимски рад. Праћењем и усвајањем садржаја који се обрађује у току вјежби студенти се едукују за цјеложивотно учење, тј. за самоучење, самообразовање, самоистраживање, само-закључивање јер раде у атмосфери гдје не доминира некадашња предавачка настава у току које студенти минимално или никако партиципирају у реализацији часа имајући најчешће улогу слушалаца. У циљу унапређења васпитно-образовног процеса дајемо примјер модела иновативне вјежбе из наставног предмета Вокално-инструментална музика у оквиру кога се вокално-инструментално обрађује дјечија пјесма и овладава основама компоновања ових пјесама.

Микроплан иновативне интерактивне наставе у обрнутом дизајну

Студијски програм: Учитељски студиј (разредна настава)

Година студија: прва

Семестар: други

Наставни предмет: Вокално-инструментална музика

Назив вјежбе: Вокално-инструментална обрада и компоновање дјечије пјесме

Тип часа: Обрада новог градива

Тип вјежбе: Модел иновативне вјежбе (егземпларна и стваралачка вјежба)

Планирано вријеме: блок час (90 минута)

1. Стадиј микроплана интерактивне наставе у обрнутом дизајну:

1. 1. Очекивани резултати (циљеви):

- а) Оспособљеност студената да ритмички, солмизационо и абецедно читају нотни текст дјечије пјесме у виолинском кључу;
- б) Обученост студената да хармонизују мелодију дјечије пјесме;
- в) Оспособљеност студената да пјевају (солмизационо и са текстом) и свирају дјечију пјесму;
- г) Могућност студената да примијене стечено знање на непознатом нотном тексту и да репродукују музику (дјечије пјесме);
- д) Оспособљеност студената да компоњују једноставне (мелодије) дјечије пјесме.

1. 2. Прихватљиви докази да су жељени резултати остварени:

- а) Препознати и континуирано изводити ритмичке мотиве – пулсација, куцање, тактирање, препознати, именовати висине и трајања тонова у виолинском кључу;
- б) Анализирати нотни текст, познавати правила хармонизације дјечијих пјесама, утврдити тоналитет и поставити, означити акордску пратњу мелодије дјечије пјесме;
- в) Интонативно тачно (или уз минималне грешке) интерпретирати задату мелодију, објаснити значења ознака за темпо, динамику, артикулацију, поштовати апликатуру;
- г) Анализирати и прима виста читати непознати нотни текст – солмизационо и абецедно у виолинском кључу, куцати, тактирати, објаснити све ознаке у тексту, хармонизовати, пјевати (солмизацијом и са текстом уз тактирање) и свирати дјечију пјесму;
- д) Познавати и придржавати се основних правила компоновања, хармонизације, обима дјечијег гласа при осмишљавању и стварању дјечије пјесме или мањих мелодијско-ритмичких вјежби.

1.3. План искуства учења и поучавања:

I Емоционално-интелектуална припрема и увођење студената у интерактивну наставу (око 10 минута)

II Интерактивно усвајање наставних садржаја у оквиру егземпларне вјежбе (око 40 минута)

III Стваралачка вјежба (око 30 минута)

IV Закључивање наставног рада (око 10 минута)

1.4. Материјално-техничка основа интерактивне наставе: Нотни текстови пјесама *Тике, тике, тачке, Авантуре малог Јују, Иде мали патак, Изгубљено пиле*, нотни текстови за прима виста извођење, клавир (синтисајзери, хармонике), нотне свеске, оловке, брисачи, табла, креда, ЦД плејер, слушалице, специјализована учионица за извођење наставе.

2. Остале компоненте микроплана интерактивне наставе:

2.1. Планирани темељни квалитети рада студената:

а) **Процесуални:** Заштита од нежељеног неуспјешног репродуковања музике, рад у паровима, иновативност, инвентивност и разноликост, избор, организација информација на доступан и јасан начин;

б) **Исходишни:** Фокусирање активности на музичко извођење – пјевање и свирање и музичко стваралаштво; усвојеност битних наставних садржаја – ниво усвојеног знања, развијеност умијећа и музичке способности; потврда значаја перформанси; оригиналност.

2.2. Модели интерактивне наставе: егземпларна и стваралачка вјежба

2.3. Облици наставног рада: фронтални, групни, рад у паровима и индивидуални

2.4. Наставне методе: метода усменог излагања, метода разговора, метода рада на (нотном) тексту, метода писмених (стваралачких) радова, метода демонстрације, аудио-визуелна метода

3. Ток, садржај и начин рада:

3.1. Емоционално-интелектуална припрема и увођење студената у наставни рад (око 10 минута)

- Да ли волите музику? Издвојите неколико дјечијих пјесама које познајете. На којем инструменту учите да свирате?
- Да ли вас интересује да научите пјевати и свирати још дјечијих пјесама, чак и компоновати? Шта је композиција, како се компонује? Сада ћемо се тиме бавити и поновити оно што сте до сада научили.

3.2. Интерактивно усвајање наставних садржаја у оквиру егземпларне вјежбе (око 40 минута)

Етапе вјежбе:

- Фронтално увођење студената у интерактивне наставне активности: Разговор са студентима о одликама дјечијих пјесама и о њиховом извођењу;

- Водитељева обрада егземпларног садржаја: Асистент (демонстратор) анализира нотни текст дјечије пјесме *Тике, тике, тачке* (име аутора пјесме, ознака за темпо и карактер, мјера, облик пјесме, нотне вриједности, динамичке и артикулационе ознаке, објашњава значење репетиције – прима и секунда волта, поставља прсторед, абecedно чита нотни текст у виолинском кључу, као и солмизационо тактирајући, куца – лијевом руком јединицу бројања, а ритам десном руком, утврђује тоналитет и хармонизује). Отпјева штим Це – дура, узима интонацију и солмизационо пјева текст уз тактирање. Веома изражајно пјева (са текстом) и свира пјесму (на клавиру или хармоници). Приликом ових поступака водитељ вјежбе прати колико студенти разумију градиво од чега зависи и темпо његове активности – излагања;

- Формирање група и подјела радних задатака: Асистент формира три групе од пет студената. Студентима подијели задатке који се налазе на дијеловима слагалице (puzzle, на којима су ликови композитора) у ковертама које студенти извлаче из корпе. У ковертама су нотни текстови пјесама *Авантуре малог Јују*, *Иде мали патак* и *Изгубљено пиле*, касете и све потребно за обраду аналогних садржаја. Ту се налазе и задужења за студенте. У оквиру једне групе сваком студенту ће бити повјерен неки задатак: један студент анализира нотни текст (мјера, облик, нотне вриједности, апликатура и све ознаке); други абecedно и солмизационо чита нотни текст у виолинском кључу, тактира и куца; трећи студент утврђује тоналитет и хармонизује мелодију, четврти пјева штим, узима интонацију и солмизационо пјева уз тактирање; пети студент пјева са текстом и свира пјесму. Студенти могу кориштењем слушалица и послушати задату пјесму. Обавеза им је и да путем игре посложе дијелове слагалице и препознају лик композитора. Студенти добијају одређено вријеме за рад;

- Интерактивно (групно или тандемско) учење (и поучавање) аналогних садржаја: Студенти пажљиво читају нотни текст, анализирају и обављају све задатке као у примјеру који је претходно представљао асистент (демонстратор);

- Презентација резултата интерактивног учења аналогних програмских садржаја: Студенти извјештавају о раду групе. Сваки студент презентује оно што је припремио. Остали студенти активно слушају, коментаришу и дају идеје за допуну рада групе;

- Повезивање (синтеза) егземпларних и аналогних садржаја: Уочавање заједничких карактеристика пјесама, одређених разлика;

- Осврт на реализоване активности (закључци): Интерпретација пјесама, поређење извођења. Водитељ вјежбе ће добити повратну информацију о наученом на часу путем табеле коју попуњава сваки студент, као и кроз разговор са студентима;

- Слушање дјечијих пјесама и упутства за даљи рад:

Студенти слушају дјечије пјесме у извођењу асистента (демонстратора) и са ЦД-а. Са асистентом (демонстратором) критички упоређују и анализирају, с акцентом на главне карактеристике пјесама које ће касније примјењивати на новим, непознатим садржајима. Асистент (демонстратор) наглашава да је битан и емотиван доживљај пјесме, као и њено извођење, али и да студенти обратe пажњу на препознавање музичке форме, мелодије, хармоније, ритма, темпа и карактера одабране композиције. Водитељ вјежбе задаје студентима да по властитом избору пронађу дјечије пјесме за слушање, анализу и интерпретацију на наредном часу.

3.3. Стваралачка вјежба (око 30 минута)

Етапе вјежбе:

- Заједничке уводне активности, подсјећање студената на раније упозната сазнања: форму дјечије пјесме, опсег дјечијег гласа, уобичајене ритмичке фигуре и основна правила мелодијског кретања и хармонизације дјечијих пјесама, основну технику компоновања и законитости третмана текста;

- Индивидуални креативни рад студената уз флексибилно усмјеравање и подршку водитеља – асистента. Асистент (демонстратор) латентно указује на евентуалне грешке не спутавајући инвентивност и не намећући своја рјешења;

- Презентација музичких остварења – дјечијих пјесама, уз вредновање по унапријед договореним критеријумима: сваки студент аналитички представља своју осмишљену пјесму, ритмички чита, солмизационо пјева и тактира, хармонизује, свира и пјева са текстом чиме се припрема за слободнији јавни наступ, као и сами испит;

- Заједничка анализа компонованих дјечијих пјесама и уопштавање резултата стваралачке вјежбе: избор најбољих композиција – осмишљених и изведених дјечијих пјесама. Вредновање студентских радова.

3.4. Закључивање наставног рада (око 10 минута)

Шта смо данас најважније научили?

Шта смо занимљиво запазили?

Да ли вам се допао овај облик рада?

Какве имате приједлоге за будући рад?

Како стечено знање можете примијенити у даљем раду?

Подјела домаћих задатака аналогних обрађеној теми.

3.5. Мјерни инструмент за евалуацију

Нотни и звучни примјери различитих дјечијих пјесама.

Закључак

За остварење циља наставе Вокално-инструменталне музике (припрема студената за праћење и усвајање садржаја наставног предмета Методика наставе музичке културе и реализацију часова Музичке културе у основној школи) веома је битна рефлексивност студената и рад у угодној атмосфери што се управо може постићи примјеном модела иновативних вјежби. Иако је због специфичности овог умјетничког предмета, поред рада у групама, индивидуалан рад неопходан, обрада одређених садржаја веома ефектно се реализује наведеним иновацијама. Успјех водитеља вјежби огледа се у његовој креативности и способности да увијек на нови начин „изненади“ студенте концепцијом часа у чему му велику олакшицу пружају нови модели рада, често комбиновани. Управо комбиновање егземпларне и стваралачке вјежбе у наведеном примјеру позитивно дјелује на развијање музичких способности, знања и вјештина студената, на развијање музичког мишљења и музичке меморије, на инвентивност, самомотивацију, истраживачки и креативни дух, примјену стеченог знања у новим ситуацијама, на способност закључивања, расуђивања, самовредновања, а што је најбитније води ка лакоћи цјеложивотног учења и усавршавања. Студентима, који су, нажалост, склони механичком учењу и који од почетка школовања нису наишли на предаваче који би педагошким методама дјеловали на отклањање или бар на ублажавање репродуковања теоријских знања без логичког промишљања и закључивања интерактивни начин рада на вјежбама иновативног типа помаже да премосте своје проблеме и да лакше усвајају градиво. Различитом обрадом наставних јединица, тј. различитом организацијом часа – примјеном иновативних модела, али и не заборављајући традиционални начин рада, постиже се динамика, трајно усвајање градива и што је најбитније студентима се приближава љепота музике коју ће, претпостављамо, захваљујући студиозном и занимљивом начину рада, с лакоћом преносити ученицима, развијајући код њих љубав према квалитетним жанровима. С обзиром на то да свака настава има своје предности и слабости, предлаже се умјерено кориштење свих врста наставе, а свакако и наставе у обрнутом дизајну, односно треба водити рачуна да се студенти „не засите“ иновативним моделима наставе како не бисмо добили супротне резултате.

Литература

- Бранковић, Д. и сарадници (2005): *Иновације у универзитетској настави* (поучавање- учење – самоучење), Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет.
- Васиљевић, М. З., Видаковић, И. и Кењаловић, М. (2010): *Музичка култура за други и трећи разред основне школе*, Источно Сарајево, Завод за уџбенике и наставна средства.

Васиљевић, М. З., Тракиловић, Д. и Стојановић, Г. (2010): *Музичка култура за четврти и пети разред основне школе*, Источно Сарајево, Завод за уџбенике и наставна средства.

Пић, М. (u pripremi za štampu): *Metodika visokoškolske nastave i interkulturalnog obrazovanja* [hrestomatski izbor tekstova], Banja Luka, Filozofski fakultet.

Сузић, Н., Стојаковић, П., Илић, М., Бранковић, Д., Милијевић, С., Крнета, Д. и сарадници (1999): *Интерактивно учење*, Бањалука, Министарство просвјете Републике Српске.

ПРИЛОГ

Прилог број 1

Табела број 1.: *Дјечије пјесме*

Назив дјечије пјесме	Анализа потног и литерарног текста дјечије пјесме	Парлао, кучање и тактирање	Хармонизација	Солмизационо пјевање и пјевање са текстом уз тактирање	Пјевање и свирање дјечијих пјесама на инструментима са диркама	Карактеристике слуша-них дјечијих пјесама (сличност и разлике)
<i>Авантуре малога Јују</i>						
<i>Иде мали патак</i>						
<i>Изгубљено пиле</i>						

Ozrenka Bjelobrck Babic, MA

Faculty of Philosophy – Banja Luka

MODEL OF INNOVATIVE EXERCISES – AN EXAMPLE OF TEACHING A UNIT OF VOCAL AND INSTRUMENTAL MUSIC SUBJECT MATTER

Summary: *The author of this paper points to the need and advantages of implementing innovative models of practice in university teaching. She gives an example of such a projection, i.e. planning and preparation for teaching in the reverse design of Vocal and instrumental music subject matter (Teacher Training study) in order to improve the work of the teacher who leads exercises, as well as to help students to acquire given matter in an interesting way and with understanding, thus continually being interested in gaining new knowledge that will be applied later in life, that is in practice. In constructing the projections, the stages of teaching in the reverse design are being strictly followed and innovative exercises combined (exemplary and creative exercise) appropriate to the teaching of a unit of the Vocal-instrumental treatment of children's songs.*

Key words: model of innovative exercise, teaching in the reverse design, Vocal and instrumental music.